

รายงานผลงานเรื่องเต็มการทดลองที่สิ้นสุด

- ชุดโครงการวิจัย** : วิจัยและพัฒนาการคุ้มครองพันธุ์พืช
- โครงการวิจัย** : ศึกษาการอนุรักษ์พืชพื้นเมือง ในชุมชนและพืชหายาก ตลอดจนการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนเพื่อการอนุรักษ์ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542
- ชื่อการทดลอง** : ศึกษาพฤกษศาสตร์พื้นบ้านของชาวเลกลุ่มอุรักลาโว้ยทางภาคใต้
- คณะผู้ดำเนินงาน**

หัวหน้าการทดลอง	นางสาววิลาสินี จิตต์บรรจง	สำนักคุ้มครองพันธุ์พืช
ผู้ร่วมการทดลอง	นางสาวกาญจนา พฤษพันธ์	สำนักคุ้มครองพันธุ์พืช
ผู้ร่วมการทดลอง	นายบัณฑิต สอนสุภาพ	สำนักคุ้มครองพันธุ์พืช
- บทคัดย่อ**

การศึกษาพฤกษศาสตร์พื้นบ้านของชาวเลกลุ่มอุรักลาโว้ยทางภาคใต้ มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมข้อมูลการใช้ประโยชน์พืชและภูมิปัญญาพื้นบ้านจากวิถีชีวิตของราษฎรในท้องถิ่น ระหว่างเดือนตุลาคม พ.ศ. 2554 ถึง เดือนกันยายน พ.ศ. 2558 ดำเนินการโดยการสัมภาษณ์คนในท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ผู้ที่มีความรู้ด้านการใช้ประโยชน์พืชในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นพืชที่ใช้เป็นอาหาร พืชสมุนไพร และพืชที่ใช้สอยด้านอื่นๆ ส่วนที่ใช้ประโยชน์และวิธีการใช้ พร้อมทั้งสำรวจและเก็บตัวอย่างพรรณไม้ที่ในหมู่บ้านและพื้นที่โดยรอบชุมชนพื้นที่สวนครัว และในป่าธรรมชาติ เพื่อนำมาใช้ในการระบุชื่อวิทยาศาสตร์ที่ถูกต้องและเพื่ออ้างอิงผลการศึกษาพบว่ามีพืชที่นำมาใช้ประโยชน์ จำนวน 90 ชนิด 48 วงศ์ แบ่งเป็น พืชอาหาร 41 ชนิด พืชสมุนไพร 26 ชนิด และพืชใช้สอยอื่นๆ 23 ชนิด พืชที่น่าสนใจและมีศักยภาพสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน ได้แก่ เตยทะเล (*Pandanus odoratissimus*) นำมาทำเป็นเครื่องจักสาน ได้แก่ เสื่อ กระบุง กระจาด ตะกร้า สามารถสร้างรายได้ให้แก่ราษฎรในท้องถิ่น อีกทั้งคุณภาพการผลิตยังแข็งแรงทนทาน

6. คำนำ

ชาวเล เป็นชนเผ่าดั้งเดิม ใช้ชีวิตเร่ร่อนตามเกาะแก่งต่าง ๆ หรือพื้นที่ใกล้ทะเลทางภาคใต้ หากใช้ความหมายเฉพาะ คำว่า ชาวเล หมายถึงกลุ่มชาติพันธุ์หรือชนพื้นเมืองที่มีภาษาและวัฒนธรรมเฉพาะที่มีจุดเกาะเกี่ยวกับทะเลและวิถีชีวิตชายฝั่ง ปัจจุบันชาวเลส่วนใหญ่ตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณชายฝั่งหรือบนเกาะ ส่วนใหญ่ยังยึดอาชีพที่เกี่ยวกับทะเล เช่น ดำน้ำหาสัตว์ทะเล ได้แก่ หอย กุ้ง ปู ตกปลา ทำลอบหรือลงอวนตก

ปลา บางส่วนหันมารับจ้าง เช่น ทำสวน ขับเรือท่องเที่ยว เป็นแรงงาน หรือเป็นลูกจ้างตามร้านค้าหรือรีสอร์ท โดยสามารถจัดแบ่งกลุ่มชาวเลได้เป็น ๓ กลุ่มหลัก คือ กลุ่มอุรักลาโว้ย กลุ่มมอเก็น หรือมอแกน และกลุ่มมอแกลน โดยใช้ภาษาที่แต่ละกลุ่มใช้เป็นหลักสำคัญในการแบ่งกลุ่ม (สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2006; Ivanoff, J. 1997; White, 1997; Ainsworth, 2000) ภาษาชาวเลจัดอยู่ในตระกูล ออสโตรเนเซียน (Austronesian) เป็นตระกูลภาษาที่ใช้กันในหมู่เกาะแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือแถบ มหาสมุทรแปซิฟิก ภาษาที่สำคัญ ได้แก่ ภาษามลายู ภาษาของชาวอุรักลาโว้ยมีความสัมพันธ์กับภาษามลายู มาแต่โบราณ แต่ภาษาของชาวอุรักลาโว้ยมีแต่ภาษาพูดไม่มีภาษาเขียน ไม่มีตัวอักษรหรืออักขระวิธี ต้องใช้ ภาษาไทยมาช่วยอธิบายหรือถ่ายทอดเสียงพยัญชนะหรือสระ ซึ่งบางหน่วยเสียงไม่สามารถถ่ายได้ตรงกับภาษา ของชาวเล ทำให้ไม่สามารถถ่ายทอดหรือสังสรรค์วัฒนธรรมได้มากเท่าที่ควร มีเพียงการบอกเล่าด้วยวาจาต่อกัน มาเท่านั้น ภาษาเป็นวัฒนธรรมสำคัญยิ่ง ชาวเลจึงเป็นชนกลุ่มน้อยที่ไม่มีการบันทึก สังคมวัฒนธรรมของ ชนชาติโดยใช้ภาษาเขียนของตนเอง (บุญเสริม, 2557) เป็นที่น่าเสียดายที่ข้อมูลหรือภูมิปัญญาของชาวเลไม่มี การบันทึกเอาไว้ ในประเทศไทยมีกลุ่มชาวเลอยู่แถบสตูล กระบี่ พังงา ภูเก็ต และ ระนอง

ชาวเลกลุ่มอุรักลาโว้ย มีความหมายว่า คนทะเล คำว่า อุรัก คือ คน และ ลาโว้ย คือ ทะเล เป็นกลุ่ม ชาวเลที่มีประชากรมากที่สุดในประเทศไทยมักอาศัยอยู่บริเวณชายฝั่งทะเลและตามพื้นที่เกาะแก่งต่าง ๆ ทาง ภาคใต้ฝั่งตะวันตกของประเทศไทย ส่วนใหญ่ในจังหวัดภูเก็ต จังหวัดกระบี่และจังหวัดสตูล ลักษณะทั่วไป ของชาวเลอุรักลาโว้ย มีผิวคล้ำ รูปร่างสันทัด ผมหงอก ข้างหยิก จมูกใหญ่ไม่โด่งแต่ไม่แบน ชาวเลกลุ่มนี้ยังคง รวบรวมกลุ่มกันเป็นหมู่บ้าน แต่ก็มีการแทรกซึมจากวัฒนธรรมจากภายนอกที่รุกรานเข้าไปในชุมชนและการถูก กลืนสายเลือดจากคนภายนอก (อมร, 2535)

ตามตำนานเล่าว่าชาวอุรักลาโว้ยเคยมีบรรพบุรุษเดียวกับชาวมอแกนและเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่เร่ร่อนใน ทะเลมานาน โดยใช้ภาษาอุรักลาโว้ยเป็นภาษาพูด และเชื่อว่าเกาะลันตาเป็นสถานที่แรกที่ชาวอุรักลาโว้ยตั้ง ถิ่นฐานเปรียบเสมือนเมืองหลวง แต่ชาวอุรักลาโว้ยก็ยังคงอพยพย้ายถิ่นฐานอยู่เรื่อยๆ และจะกลับมาที่เดิม แต่ทุกกลุ่มยังคงมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันไปมาหาสู่กันอยู่เสมอ วิธีอุรักลาโว้ยดั้งเดิมคือการเก็บหาและล่าสัตว์ ทะเลมาตั้งแต่สมัยก่อน โดยชาวอุรักลาโว้ยจะเดินทางไปตามเกาะและชายฝั่งเพื่อทำมาหากิน มีแหล่งพักพิง ชั่วคราวเพื่อหาสัตว์ทะเล การเดินทางไปทำมาหากินโดยมีแหล่งพักพิงชั่วคราวนี้ เรียกว่า บากัด ชาวอุรักลา โว้ยจะใช้ชีวิตแบบผัวเดียวเมียเดียว โดยฝ่ายชายจะเข้าไปอยู่กับครอบครัวฝ่ายหญิงชั่วคราว ก่อนจะแยกเป็น ครอบครัวเดี่ยวเมื่อมีความพร้อม ชาวอุรักลาโว้ยนับถือผีบรรพบุรุษ “โต๊ะหมอ” จะเป็นผู้ดำเนินการทำพิธีกรรม ต่างๆ เช่น พิธีลอยเรือ เป็นต้น

ในสมัยก่อนที่การเดินทางยากลำบากและไกลจากการบริการด้านสาธารณสุข ชาวอุรักลาโว้ยจะใช้ ประโยชน์จากพืชในด้านการใช้พืชสมุนไพร นอกจากนี้จะใช้พืชในการรักษาโรคและอาการต่างๆ แล้ว ยังนำพืช มาทำเป็นอาหาร ใช้เป็นพืชใช้สอย เช่น ทำลอบ สร้างที่อยู่อาศัย ทำเครื่องจักสาน และใช้ในพิธีกรรมต่างๆ ด้วย จากการดำรงชีวิตที่มีประเพณีและวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว และมีการสืบทอดมาหลายชั่ว อายุ การรวบรวมข้อมูลพฤกษศาสตร์พื้นบ้านและการใช้ประโยชน์จากพืช จึงมีความสำคัญในการอนุรักษ์ ทรัพยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่นอันเป็นสมบัติล้ำค่าเพื่อนำไปใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน

7. วิธีดำเนินการ

อุปกรณ์

1. อุปกรณ์สำรวจและเก็บตัวอย่างพืช ได้แก่ สมุดบันทึก กรรไกรตัดกิ่ง เสียบ จอบ มีด กล้องบันทึกภาพ ฤกษ์พลาสติกขนาดต่างๆ ของกระดาษ ป้ายบันทึกข้อมูล ดินสอ ยางลบ ไม้บรรทัด สายวัด ผ้าแอลกอฮอล์
2. อุปกรณ์ทำตัวอย่างพรรณไม้อ้างอิง(พรรณไม้แห้ง) ได้แก่ แผงไม้ เชือกมัด กระดาษหนังสือพิมพ์ กระดาษลูกฟูก ฟองน้ำ Mercuric chloride Phenol แอลกอฮอล์ บีกเกอร์ แท่งแก้ว ครีมหัก ตู้อบพรรณไม้ กระดาษติดพรรณไม้แห้งขนาดหน้าไม่น้อยกว่า 300 กรัม เข็ม ด้าย กรรไกร กาว ของกระดาษสีน้ำตาล ของกระดาษขาว ปกห่อพรรณไม้แห้ง
3. อุปกรณ์เก็บตัวอย่างมีชีวิตและปลูกรักษา ได้แก่ ถาดดำ กระจก ดิน ปุ๋ย
4. อุปกรณ์ในห้องปฏิบัติการ ได้แก่ กล้องจุลทรรศน์แบบสเตอริโอ เข็มเขี่ย มีด จานแก้ว หนังสือและวารสารทางอนุกรมวิธาน คอมพิวเตอร์

วิธีการ

1. ทบทวนเอกสาร ตำรา หนังสือ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาพฤกษศาสตร์พื้นฐานและการใช้ประโยชน์พืชของชาวเลกลุ่มอุรักลาโว้ย
2. ศึกษาความหลากหลายของพืช
สำรวจและรวบรวมพรรณไม้ในพื้นที่ที่ศึกษา ถ่ายภาพ บันทึกข้อมูลทางนิเวศวิทยา ลักษณะนิสัย และลักษณะทางสัณฐานวิทยา สถานที่ และวันเดือนปีที่เก็บ นำตัวอย่างพรรณไม้ที่เก็บได้มาทำเป็นตัวอย่างพรรณไม้แห้ง หรือดอง ตามความเหมาะสม โดยเก็บพืชที่มีความสมบูรณ์ของดอก ใบ ผล และเมล็ด (ถ้ามี) และส่วนที่ขยายพันธุ์ของพืชชนิดนั้น ๆ เพื่อนำมาปลูกรวบรวมไว้ที่กลุ่มวิจัยพฤกษศาสตร์และพิพิธภัณฑ์พืช สำนักคุ้มครองพันธุ์พืช กรมวิชาการเกษตร นำตัวอย่างพืชที่เก็บรวบรวมได้มาตรวจสอบความถูกต้องของชื่อวิทยาศาสตร์ โดยการเปรียบเทียบตัวอย่างพรรณไม้แห้งที่เก็บมาศึกษากับตัวอย่างพรรณไม้แห้งในพิพิธภัณฑ์พืชกรุงเทพ ประกอบกับเอกสารทางวิชาการ พร้อมทั้งบรรยายรูปลักษณะของพืช
3. ศึกษาพฤกษศาสตร์พื้นฐานและการใช้ประโยชน์พืช
รวบรวมข้อมูลการใช้ประโยชน์จากพืช โดยการสอบถามผู้สูงอายุ หมอชา ผู้นำชุมชน หรือผู้มีความรู้ในด้านการใช้ประโยชน์พืช ประชาชน ที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน ชาวบ้านที่เก็บพืชมาใช้ประโยชน์ในครัวเรือน พ่อค้า แม่ค้า ที่จำหน่ายพรรณไม้ในตลาด ในด้านพืชสมุนไพร พืชอาหาร พืชใช้สอย ส่วนของพืชที่นำมาใช้ประโยชน์ วิธีการใช้ประโยชน์ ช่วงเวลาการนำไปใช้

เวลาและสถานที่

เริ่มเดือนตุลาคม พ.ศ. 2554 ถึง เดือนกันยายน พ.ศ. 2558

เกาะสีหะ บ้านสะปำ และหาดราไวย์ จังหวัดภูเก็ต เกาะลันตา จังหวัดกระบี่ เกาะหลีเป๊ะ จังหวัดสตูล

8. ผลการทดลองและวิจารณ์

1. จากการศึกษารวบรวมข้อมูลการศึกษาพฤกษศาสตร์พื้นบ้านและการใช้ประโยชน์พืชในชุมชน จากตำรา เอกสารวิชาการ พบว่า พฤกษศาสตร์ พื้นเป็นคำผสมระหว่าง "พฤกษศาสตร์" หมายถึง วิชาที่ศึกษาในเรื่องพืช "พื้นบ้าน" หมายถึง กลุ่มชนใดกลุ่มชนหนึ่งที่มีเอกลักษณ์อย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกัน อาจจะเป็นการดำรงชีพ ใช้ภาษาท้องถิ่นเดียวกัน นับถือศาสนา หรือความเชื่อถือเดียวกัน

พฤกษศาสตร์พื้นบ้าน หมายถึง "การนำพืชมาใช้ของกลุ่มชนพื้นบ้านที่สืบทอดต่อกันมาจากบรรพบุรุษ หรือได้รับการถ่ายทอดจากเพื่อนบ้านในกลุ่มของตน จนเป็นเอกลักษณ์การใช้พืชพรรณประจำท้องถิ่นนั้น"

การศึกษาพฤกษศาสตร์พื้นบ้าน เป็นการศึกษาหาความรู้จากภูมิปัญญาพื้นบ้าน ที่เกี่ยวกับพืช โดยศึกษาถึงชนิดพันธุ์พืชที่ถูกต้อง ชื่อวิทยาศาสตร์ ชื่อพื้นเมือง ถิ่นกำเนิด ประโยชน์ หรือโทษของพืช ตลอดจนศึกษาถึงวิธีการนำพืชไปใช้ จนกลายเป็นวัฒนธรรมของกลุ่มชนพื้นบ้าน

ชาวเลกลุ่มอูรักลาไวย์ เป็นชาวเลกลุ่มใหญ่ที่มีถิ่นฐานบนเกาะสีหะ หาดราไวย์ บ้านสะปำ จังหวัดภูเก็ต ตลอดไปจนถึงเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ เกาะอาดัง เกาะหลีเป๊ะ เกาะราวี จังหวัดสตูล สภาพโดยทั่วไปของชาวเลกลุ่มอูรักลาไวย์ในปัจจุบัน ถึงแม้ว่าจะเปลี่ยนแปลงไปจากอดีต แต่ก็ยังพบว่าชาวอูรักลาไวย์ยังมีการดำรงชีวิตสัมพันธ์กับธรรมชาติ โดยมีการนำพืชต่างๆ มาใช้ประกอบอาหาร และเป็นยารักษาโรค โดยเฉพาะการนำไม้ต่างๆ มาทำลอบ และประกอบเรือ ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการประกอบอาชีพประมง ซึ่งพืชบางชนิดที่นำมาใช้มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นของชาวอูรักลาไวย์ เพราะมีการนำมาใช้ตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ บางชนิดอาจจะไม่ได้นำมาใช้แล้วในสมัยนี้ เพราะถ้ามีคนป่วยไข้ก็จะรักษาโดยแพทย์แผนปัจจุบัน แต่คนเฒ่าคนแก่ที่เจ็บป่วยเล็กน้อยๆ ก็ยังมีการใช้พืชมาเป็นยารักษาโรค

2. ศึกษาความหลากหลายของพืช

จากการสำรวจ รวบรวมความหลากหลายของพืช บริเวณเกาะสีหะ บ้านสะปำ และหาดราไวย์ จังหวัดภูเก็ต เกาะลันตา จังหวัดกระบี่ เกาะหลีเป๊ะ จังหวัดสตูล โดยการถ่ายภาพ บันทึกข้อมูลทางนิเวศวิทยา ลักษณะนิสัย สถานที่ ลักษณะทั่วไปของพืช พบว่ามีการนำพืชมาใช้ประโยชน์มีทั้งหมด 48 วงศ์ 90 ชนิด แบ่งเป็น พืชอาหาร 41 ชนิด พืชสมุนไพร 26 ชนิด และพืชใช้สอยอื่นๆ 23 ชนิด จำแนกเป็นพืชใบเลี้ยงคู่ 69 ชนิด พืชใบเลี้ยงเดี่ยว 21 ชนิด

การศึกษาความหลากหลายของพืชในชุมชนชาวเลกลุ่มอุรักลาโว้ย พบว่าราษฎรในท้องถิ่นมีการนำพรรณไม้ต่าง ๆ ไปใช้ประโยชน์กันอย่างหลากหลายตั้งแต่ในอดีตถึงปัจจุบัน ทั้งพืชผัก พืชสมุนไพร และใช้ประโยชน์เป็นพืชใช้สอย เนื่องจากพื้นที่ที่ชาวเลอาศัยในอดีตอยู่ห่างไกลความเจริญมาก การบริการด้านสาธารณสุขไม่ทันสมัย ชาวเลจึงมีความเชื่อในยาและการรักษาแบบโบราณแม้ในปัจจุบันจะมีสถานีนามัย มีคณะแพทย์ที่ไปให้บริการถึงพื้นที่เป็นครั้งคราว แต่ชาวเลที่อาศัยอยู่ตามเกาะ เช่น ชาวบ้านที่อาศัยอยู่บนเกาะลันตา เกาะหลีเป๊ะหรือเกาะอาดัง-ราวี ก็ยังคงมีความเชื่อเรื่องยาและกรรมวิธีการรักษาแบบภูมิปัญญาพื้นบ้านอยู่มาก บางพื้นที่ให้หมอชาวบ้านทำพิธีในการรักษาควบคู่ไปกับการใช้สมุนไพร แต่ในบางพื้นที่ที่อยู่ใกล้ตัวเมืองก็จะใช้การรักษาแบบแพทย์แผนปัจจุบัน

3. พฤกษศาสตร์พื้นบ้านและการใช้ประโยชน์จากพืช

จากการสำรวจการใช้ประโยชน์พืช พบว่า ชาวเลกลุ่มอุรักลาโว้ยนำพืชมาใช้ประโยชน์ ดังนี้

1. พืชอาหาร

พืชอาหารที่ชาวอุรักลาโว้ยใช้ประโยชน์จะใช้ส่วนของผล ใบ ยอด หัว เมล็ด นำมารับประทานในรูปของผักสด ผลไม้ ประกอบอาหารด้วยการทำแกง ผัด ต้มจิ้ม น้ำพริก และทำขนม พืชอาหารที่บริโภคส่วนใหญ่หาได้ทั่วไป บางพื้นที่ก็ปลูกเพื่อบริโภค ขึ้นอยู่กับว่าชาวเลจะนำมารับประทานในรูปแบบไหน เช่น ยอดกะทกรก (*Passiflora foetida* L.) คั่วน้ำมันรับประทานกับข้าว ลูกทูกวาง (*Terminalia catappa* L.) รับประทานสด ผ่าเอาข้างในนำมาทำขนมคล้ายอัลมอนต์ ชุมเห็ดเทศ (*Senna alata* (L.) Roxb.) นำดอกยอดอ่อน ลวกจิ้ม น้ำพริก กระสัง (*Peperomia pellucida* Korth) ใบ สามารถนำมาผัดหรือหนึ่ง มะกรูด (*Citrus hystrix* DC.) ใบ ทำห่อหมก ใส่แกง มะม่วงหิมพานต์ (*Anacardium occidentale*) ใบ เมล็ดเล็กๆ จิ้ม น้ำพริก เป็นต้น

2. พืชสมุนไพร

พืชสมุนไพรจะใช้ส่วนเกือบทุกส่วน ได้แก่ ใบ ยอด ลำต้น ราก ผล การถ่ายทอดความรู้เรื่องการใช้พืชสมุนไพร เป็นการถ่ายทอดผ่านการบอกเล่าของคนรุ่นก่อนสู่รุ่นปัจจุบัน มีพืชหลายชนิดที่นำมาใช้รักษาอาการเจ็บป่วย เช่น กล้วยดิบ (*Musa sapientum* L.) นำมาหั่น ปิดขมับแก้ปวดหัว ตะไคร้ (*Cymbopogon citratus*) นำมาเคี้ยวสด แก้เจ็บคอ ใบทับทิม (*Punica granatum* L.) นำมาตำกับข้าวเย็น ใช้โปะฝี ตาปลา พลับพลึง (*Crinum asiaticum* L.) นำใบมาปิ้งไฟ ประคบแก้ปวดหลัง ชะพลู (*Piper sarmentosum* Roxb.) ราก ต้มแก้เบาหวาน ใบ รับประทานสด แก้ไอ ผักกระเฉด (*Neptunia oleracea* Lour) ต้น ใช้ต้มน้ำดื่มแก้บวมตามตัว กระท้อน (*Sandoricum koetjape* (Burm.f.) Merr.) ใบ ต้มอาบแก้ไข้ รักษาโรคผิวหนัง ราก แก้ท้องร่วง แก้บิด เพกา (*Oroxylum indicum* (L.) Kurz.) เปลือก ผนทาแก้บวมตามแขนขา หูช้าง (*Macaranga gigantea* (Rchb.f & Zoll.) Mull. Arg.) ใบ รักษาแผลในปากเวลาร้อนใน ซึ่งพืชบางชนิดชาวเลอุรักลาโว้ยยังมีการใช้ประโยชน์ถึงปัจจุบัน

3. พืชใช้สอย

ชาวอูรักลาโว้ยนำพืชไปใช้ในการสร้างที่อยู่อาศัย ต่อเรือ และทำเครื่องจักสาน ตั้งแต่อดีต แต่ในปัจจุบันอาจจะหายไปบ้าง แต่ก็ยังคงมีร่องรอยเหลือให้เห็น

บ้าน ในปัจจุบันเป็นการสร้างบ้านที่ทันสมัยมากขึ้น แต่ยังมีบางชุมชนที่ยังคงโครงสร้างบ้านแบบชาวเลไว้ มีลักษณะใต้ถุนสูง เสาปักลงในทะเล เสามีขนาดยาวเนื่องจากต้องฝังลงทรายและทำให้พื้นบ้านอยู่สูงกว่าระดับน้ำทะเลเมื่อขึ้นสูงสุด หลังคามุงด้วยกระเบื้อง หรือสังกะสี บางหลังยังคงใช้พืชมุงหลังคา ได้แก่ ใบสาคุ (*Metroxylon sagu* Rottb.) ใบจาก (*Nypa fruticans* Wurmb.) หวายลิง (*Flagellaria indica* L.) ซึ่งพบเห็นได้ยากในปัจจุบัน ชาวอูรักลาโว้ยเล่าให้ฟังว่า พืชที่ใช้มุงหลังคาเหล่านี้มีความแข็งแรง มีอายุการใช้งานหลายปีทีเดียว

เรือ เป็นเครื่องมือที่สำคัญสำหรับการประกอบอาชีพของชาวอูรักลาโว้ย การนำไม้ชนิดต่างๆ มาต่อเรือเพื่อออกหาปลาต้องประยุกต์ไปตามกาลเวลา เนื่องจากไม้บางชนิดที่ใช้ในอดีตหายาก จึงต้องนำไม้ชนิดอื่นมาทดแทน โดยชาวเลนำไม้หลายชนิดมาต่อเรือ ได้แก่ ไม้โกงกาง (*Rhizophora apiculata* Blume.) ไม้ทองหลวง (*Erythrina variegata* L.) เป็นไม้ที่แข็งแรง ปัจจุบันหายาก จึงต้องปรับเปลี่ยนเป็นไม้อื่น ได้แก่ พญาสัตบรรณ (*Alstonia scholaris* (L.) R.Br.) ไม้ระกำ (*Salacca wallichiana* C. Mart) หูกวาง (*Terminalia catappa* L.) เป็นต้น

งานจักสาน ในอดีตชาวอูรักลาโว้ยใช้เตยทะเล (*Pandanus odoratissimus*) นำมาแช่น้ำ ตากให้แห้ง กรีดเป็นเส้น แล้วนำมาสานเป็นเครื่องใช้ต่างๆ ได้แก่ เสื่อ กระบุง ตะกร้า ซึ่งมีความแข็งแรง ทนทาน เทคนิคในการสานเสื่อของชาวเลเป็นวิธีที่มีความแตกต่างจากที่อื่น ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของชาวเล ปัจจุบันภูมิปัญญานี้ได้หายไปจากวิถีชีวิตชาวเล แต่เนื่องจากเป็นงานหัตถกรรมที่มีคุณค่าและเป็นเอกลักษณ์โดดเด่น จึงมีชมรมอนุรักษ์เข้าไปเพื่อจะส่งเสริมให้เป็นอาชีพอีกครั้งหนึ่ง

พืชที่ใช้ในพิธีกรรมและความเชื่อ คือ พืชที่นำมาใช้ในวิถีชีวิต เพื่อประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ตามความเชื่อของแต่ละท้องถิ่น เช่น ความเชื่อทางศาสนา การเกิด การตาย เป็นต้น พิธีกรรมของชาวเลกลุ่มอูรักลาโว้ยที่สำคัญ ได้แก่ พิธีลอยเรือ เป็นงานประเพณีที่สำคัญที่สุดของชาวอูรักลาโว้ย พิธีจัดขึ้นในช่วงคืนวันเพ็ญเดือน 6 และ เดือน 11 ซึ่งเป็นช่วงเปลี่ยนผ่านของฤดูกาล ชาวอูรักลาโว้ยจะหยุดทำงานเป็นเวลา 3 วัน ในช่วงพิธีกรรม มีการต่อเรือเพื่อนำไปลอยในทะเล เรียกว่า ปือลาจ๊ก ชาวอูรักลาโว้ยเชื่อว่า เรือนี้จะทำหน้าที่นำพาทุกชีโสภโรครภัยให้ออกไปจากครอบครัวและชุมชน กะพ้อ (*Licuala distans*) ต้น นำมาทำไม้กางเขนในพิธีลอยเรือ

พืชให้สีย้อม ในอดีตชาวอูรักลาโว้ยมีการนำพืชมาใช้ประโยชน์ในด้านสีย้อม ได้แก่ ชมวง (*Garcinia cowa* Roxb. ex Choisy) เปลือกต้นและยางให้สีเหลืองใช้เป็นสีย้อมผ้า ยอ (*Morinda citrifolia* L.) ผลผสมกับปูนทำสีย้อม

จากการศึกษาพฤกษศาสตร์พื้นบ้านของชาวเลกลุ่มอูรักลาโว้ย พบว่า วิถีชีวิตชาวเลยังคงมีความสัมพันธ์กับพืช โดยการนำพืชมาใช้ประโยชน์ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ถึงแม้ว่าในปัจจุบันความเจริญเข้ามาสู่ชุมชนของชาวเลแล้วก็ตาม แต่ความสัมพันธ์กับธรรมชาติก็ยังคงอยู่ สอดคล้องกับการศึกษาพฤกษศาสตร์

ที่บ้านของชาวเลกลุ่มมอแกน ณ อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะสุรินทร์ พบว่า มีการใช้ประโยชน์พืช 159 ชนิด (อุษา, 2543) อย่างไรก็ตามการศึกษาด้านการใช้ประโยชน์พืชและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวเลในประเทศไทย ควรมีการส่งเสริมเพื่อนำไปใช้ประโยชน์อย่างถูกต้องและเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้คงอยู่ต่อไป

9.สรุปผลการทดลองและข้อเสนอแนะ

การศึกษาพฤกษศาสตร์ที่บ้านของชาวเลกลุ่มอูรักลาโว้ยทางภาคใต้ โดยการสำรวจพรรณพืช สรุปผลได้ดังนี้

1. ชาวเลอูรักลาโว้ยนำพืชมาใช้ประโยชน์ทั้งสิ้น 48 วงศ์ 90 ชนิด แบ่งเป็น พืชอาหาร 41 ชนิด พืชสมุนไพร 26 ชนิด และพืชใช้สอยอื่นๆ 23 ชนิด จำแนกเป็นพืชใบเลี้ยงคู่ 69 ชนิด พืชใบเลี้ยงเดี่ยว 21 ชนิด

2. พืชที่นำไปใช้ประโยชน์ของชาวเลกลุ่มอูรักลาโว้ย แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

2.1 พืชที่ใช้เป็นอาหาร คือ พืชที่มีการนำส่วนต่าง ๆ มาทำอาหารทั้งคาวและหวาน โดยรับประทานเป็นผักสด ผักลวก ผักนึ่ง กินกับน้ำพริก เช่น ใบ ดอก ผล หรือเมล็ด บางชนิดใช้เป็นเครื่องเคียงหรือผักแฉิม ใช้ใส่เพื่อเพิ่มรสชาติต่าง ๆ เช่น เปรี้ยว หวาน เป็นต้น และหลายชนิดสามารถรับประทานผลได้ในการศึกษาครั้งนี้พบพืชที่ใช้เป็นอาหาร 41 ชนิด

2.2 พืชที่ใช้เป็นยาสมุนไพร คือ พืชที่มีการนำส่วนต่าง ๆ มาใช้ทำยา เป็นส่วนผสมกับสารอื่นตามตำรับยาสมุนไพร หรือนำมากินเพราะมีฤทธิ์ช่วยบรรเทาหรือรักษาอาการบางอย่างได้ บางชนิดอาจมีศักยภาพในการนำมาสกัดเป็นยาแผนปัจจุบันแต่ต้องมีการศึกษาและวิจัยต่อไป ในการศึกษาครั้งนี้พบพืชที่ใช้เป็นยาสมุนไพร 26 ชนิด

2.3 พืชใช้สอยอื่นๆ ในการศึกษาครั้งนี้ พบพืชใช้สอย 23 ชนิด ได้แก่

2.3.1 พืชที่ใช้ในพิธีกรรมและความเชื่อ คือ พืชที่นำมาใช้ในวิถีชีวิต เพื่อประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ตามความเชื่อของแต่ละท้องถิ่น เช่น ความเชื่อทางศาสนา การเกิด การตาย เป็นต้น

2.3.2 พืชที่ใช้ทำเครื่องจักสาน คือ พืชที่นำส่วน ใบ ก้านใบ และลำต้น มาใช้จักสานทำอุปกรณ์เครื่องมือและเครื่องใช้ต่าง ๆ เช่น เสื่อ กระจาด กระบุง ตะกร้า ลอบ หรือทำที่อยู่อาศัย

2.3.2 พืชที่ให้สีธรรมชาติ คือ พืชที่ให้สีโดยใช้กรรมวิธีการหมักหรือการต้ม สีดังกล่าวสามารถนำไปใช้ ในการทำอาหาร ขนม หรือย้อมผ้า เพื่อให้ได้สีที่เป็นธรรมชาติ ในการศึกษาครั้งนี้พบพืชที่ให้สีธรรมชาติ 2 ชนิด คือ ขมิ้น ยอ และชะมวง

3. ข้อมูลจากการศึกษาครั้งนี้เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับงานวิจัยด้านอื่นๆ เช่น พืชสวน เกษตร และสาขาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง และยังสามารถนำข้อมูลเหล่านี้ไปประยุกต์ใช้กับการพัฒนาด้านการเกษตรและอุตสาหกรรมต่อไป

10. การนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

การศึกษาพฤกษศาสตร์พื้นบ้านเป็นการนำพืชมาใช้ประโยชน์ของกลุ่มชนต่างๆ ที่สืบทอดต่อกันมา ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน หรือได้รับการถ่ายทอดจากเพื่อนบ้านในกลุ่มของตน จนเป็นเอกลักษณ์การใช้พืชพรรณประจำท้องถิ่นนั้น ซึ่งการนำพืชมาใช้ในชุมชนทำให้ทราบถึงวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเป็นอยู่ และความเชื่อของคนในท้องถิ่นนั้น ๆ การนำพืชไปใช้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ เช่น พืชอาหาร พืชสมุนไพร พืชใช้สอย พืชใช้ในพิธีกรรม ในแต่ละชุมชนก็มีวิธีการนำไปใช้ที่แตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับวิถีชีวิตของแต่ละชุมชนนั้น ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาพฤกษศาสตร์พื้นบ้าน สามารถเป็นข้อมูลพื้นฐานเพื่อนำไปใช้ในสาขาวิชาอื่น ๆ เช่น การใช้ประโยชน์ของพืชสมุนไพร และเป็นการกระตุ้นให้สังคมตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของสมุนไพรไทย พืชผัก ไม้ดอก ไม้ผล ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับการศึกษาด้านเศรษฐศาสตร์ สังคม และวัฒนธรรม เป็นต้น

11. เอกสารอ้างอิง

บุญเสริม ฤทธาภิรมย์. 2557. วิถีชีวิต ค่านิยม ความเชื่อ ภาษา วัฒนธรรมประเพณี และเอกลักษณ์ของชาวเลจังหวัดสตูล. โรงพิมพ์เพลินพิมพ์. 87 หน้า.

มูลนิธิสืบนาคะเสถียร. 2559. กลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลในประเทศไทย. แหล่งที่มา:

<http://www.seub.or.th/index.php>, 15 กุมภาพันธ์ 2559.

นฤมล อรุโณทัย พลาเดช ณ ป้อมเพชร อุษา โคตรศรีเพชร กิ่งแก้ว บัวเพชร และจิระวรรณ์ บรรเทาทุกข์. 2557. ทักษะวัฒนธรรมชาวเล. หจก. ภาพพิมพ์. 251 หน้า.

ปรีดา คงแป้น. 2555. วิถีชีวิต วิถีชาวเล. มูลนิธิชุมชนไท. 160 หน้า.

สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2006. เส้นทางศึกษาธรรมชาติ-วัฒนธรรม “ช่อกมาด๊ะห์” หมู่บ้านมอแกน อ่าวบอนใหญ่ อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะสุรินทร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ. 34 หน้า.

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดภูเก็ต. ไม่ปรากฏปี. ฉันทคือใครอูร์กลาไว. กระทรวงวัฒนธรรม. 39 หน้า.

อมร ทวีศักดิ์. 2535. ภาษาชาวเล. โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, กรุงเทพฯ. 108 หน้า.

อุษา แก้วจัตุรัส. 2543. พฤกษศาสตร์พื้นบ้านของชาวมอแกน อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะสุรินทร์ อำเภอกุระบุรี รั จังหวัดพังงา. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 86 หน้า.

Ainsworth, L. 2000. A merchant venturer among the sea gypsies. White Lotus press, Bangkok. 279 p.

Ivanoff, J. 1997. Moken, sea-gypsies of the Andaman sea, post war chronicles. White Lotus press, Bangkok. 159 p.

White, W. G. 1997. The Sea Gypsies of Malaya. White Lotus press, Bangkok. 318 p.

12.ภาคผนวก

ตารางที่ 1 แสดงชื่อวงศ์และจำนวนชนิดของพืชที่มีการใช้ประโยชน์ของชาวเลกลุ่มอุรักลาโว้ย

วงศ์	จำนวนชนิด/วงศ์
พืชใบเลี้ยงคู่	
Leguminosae-Mimosoideae	7
Anacardiaceae, Leguminosae-Caesalpinioideae	5
Moraceae,	4
Apocynaceae, Euphorbiaceae, Piperaceae, Rutaceae	3
Labiatae (Lamiaceae), Compositae (Asteraceae), Cucurbitaceae, Leguminosae-Papilionoideae, Meliaceae, Rubiaceae	2
Anonaceae, Bignoniaceae, Bombacaceae, Brassicaceae, Caricaceae, Compretaceae, Convolvulaceae Gittiferaceae (Clusiaceae), Goodiniaceae, Lecythidaceae, Lythraceae, Malvaceae, Menispermaceae, Moringaceae, Myrtaceae, Muntiniaceae , Oleaceae, Oxalidaceae, Passifloraceae, Phyllanthaceae, Punicaceae, Rhizophoraceae, Sapindaceae, Sterculiaceae	1
พืชใบเลี้ยงเดี่ยว	
Arecaceae	7
Zingiberaceae	4
Poaceae, Pandanaceae	2
Amaryllidaceae, Asphodelaceae, Cannaceae, Dioscoreaceae Flagellariaceae, Musaceae	1

ตารางที่ 1 ตารางพืชใช้ประโยชน์ของชาวเลกลุ่มอูรักลาโว้ย

ชื่อไทย/ชื่ออูรักลาโว้ย	ชื่อวิทยาศาสตร์	วงศ์	ประโยชน์
กระถิน/ปาโตบาร์ก	<i>Leuceacaena leucocephala</i> (Lam.) de Wit	LEGUMINOSAE-MIMOSOIDEAE	ยอดอ่อน รับประทานสด จิ้ม น้ำพริก มีคุณสมบัติช่วยแก้ท้องร่วง สมานแผล ห้ามเลือดได้ รากเป็นยา ขับลม ลำต้น ทำฟืนเผาถ่าน
กระถินณรงค์	<i>Acacia auriculiformis</i> A. Cunn. ex Benth	LEGUMINOSAE-MIMOSOIDEAE	ต้น ทำลอบ ไทร ดักปลา
กระท้อน/ปูดสะตุน	<i>Sandoricum koetjape</i> (Burm.f.) Merr.	MELIACEAE	ผล ทำอาหาร แกงต่างๆ ใบ ต้มอาบ แก้ไข้ รักษาโรคผิวหนัง ราก แก้ท้องร่วง แก้บิด
กระสัง	<i>Peperomia pellucida</i> Korth	PEPEROMIACEAE	ใบ สามารถนำมาผัดหรือนึ่ง
กระเพา/ลู-กู	<i>Ocimum tenuiflorum</i> L.	LABIATEAE	ใบ ผัด ใส่แกง
กล้วยน้ำว้า/ปูดพิชกอวาระ	<i>Musa sapientum</i> L.	MUSACEAE	กล้วยดิบ หั่น ปิดขมับแก้ปวดหัว ใบ ใช้รองอาหาร และเครื่องเช่น ไม้ต่างๆ ในการประกอบพิธีกรรม
กลอย/ฮูปีฮาราร	<i>Dioscorea hispida</i> Dennst.	DIOSCOREACEAE	หัว นำไปแช่น้ำ 2-3 วัน นำมาทำขนม
กะพ้อ/ดาว่าดป่าไล่	<i>Licuala distans</i>	ARECACEAE	ต้น นำมาทำไม้กางเขนในพิธีลอยเรือ
กะทกรก/โทะโทะ	<i>Passiflora foetida</i> L.	GRAMINEAE	ใบ รับประทานสด ยอด คั่วน้ำมันรับประทานเป็นอาหาร รากต้มน้ำแก้ความดัน
ก้ามปู	<i>Samanea saman</i> (Jacq.) Merr	LEGUMINOSAE-MIMOSOIDEAE	ต้น สับเล็กๆ ก่อไฟใช้ควั่นรมที่แผล รักษาแผลจากปลาแทง
แก้ว	<i>Murraya paniculata</i> (L.) Jack	RUTACEAE	ปลูกเป็นไม้ประดับ
โกกงาง/บากา	<i>Rhizophora apiculata</i> Blume.	RHIZOPHORACEAE	ต่อเรือจำลอง
ขนุน/บัว-นา-กา	<i>Artocarpus heterophyllus</i> Lam	MORACEAE	ทำขนมหวาน ลูกอ่อน จิ้ม น้ำพริก
ขมิ้น/กู-เย	<i>Curcuma longa</i>	ZINGIBERACEAE	ใช้ผสมข้าวหุงเพื่อให้เป็นสีเหลือง ใช้ในพิธีกรรม
ชำ/ระ-ชำ	<i>Alpinia galanga</i>	ZINGIBERACEAE	เหง้า ปรุงอาหาร
ช่อย	<i>Streblus asper</i> Lour.	MORACEAE	เปลือก หุบ นำมาล้างน้ำเค็ม แล้วนำมาแปรงฟัน

ขิง/ลิ-ยา	<i>Zingiber officinale</i>	ZINGIBERACEAE	เหง้า ต้มแก้ร้อนใน
ขี้เหล็กป่า/ ขี้เหล็ก-ฮู-ตัด	<i>Senna garrettiana</i> (Craib) Irwin & Barneby	LEGUMINOSAE- CAESALPINIOIDEAE	ใบ ต้มแก้ความดัน เบาหวาน
จิ้ง	<i>Rhapis excels</i> (Thunb.) Henry ex Rehder	PALMAE	ใบ ตกแต่งเรือในพิธีกรรม
จาก/ ปู-ฮุด--นิ-ปะ	<i>Nypa fruticans</i> Wurmb.	PALMAE	ใบ มวนยาสูบ มุงหลังคาบ้าน ห่อขนม
จิกทะเล/ ปู-ฮุด-บู-ตุค	<i>Barringtonia asiatica</i> (L.) Kurz.	LECYTHIDACEAE	ใบรับประทานสด จิมน้ำพริก รับประทานเพื่อสุขภาพ
ชบา	<i>Hibiscus rosa-sinensis</i> L.	MALVACEAE	ปลูกประดับ
ชะมวง	<i>Garcinia cowa</i> Roxb. ex Choisy	CLUSIACEAE	ผลสุกตากแห้งใส่แกงส้ม ใบและผล เป็นยาระบาย รากแก้ไข้ เปลือกต้น และยางให้สีเหลืองใช้เป็นสีย้อมผ้า
ชะพลู/ซี-เร-กา- โดย	<i>Piper sarmentosum</i> Roxb.	PIPERACEAE	ราก ต้มแก้เบาหวาน ใบ รับประทานสด แก้ไอ
ชุมเห็ดเทศ	<i>Senna alata</i> (L.) Roxb.	LEGUMINOSAE- CAESALPINIOIDEAE	ดอก ยอดอ่อน ลวกจิมน้ำพริก ใบ ขงต้มเป็นยาระบาย ใบสดตำพอกฝี ฝักช่วยขับพยาธิ ต้น ราก แก้กษัย เส้น ท้องผูกและบำรุงหัวใจ
ดาวเรือง/บุ-หงา- กะ-จิ-บา-ยู	<i>Tagetes patula</i>	ASTERACEAE	ดอกประดับตกแต่งเรือ
ตะขบฝรั่ง	<i>Muntingia calabura</i> L.	MUNTINIAEAE	ผล รับประทานสุก
ตะลิงปิง/หวะ-ลิง- ติง	<i>Averrhoa bilimbi</i> L.	OXALIDACEAE	ผล ต้มปลา ตำนน้ำพริก
ตะไคร้/ ปู-ฮุด-ไซร	<i>Cymbopogon citratus</i>	GRAMINEAE	ต้น เคี้ยวแก้เจ็บคอ
ตะแบกใหญ่/ กา-ยู-ปฐ-งอล	<i>Lagerstroemia calulate</i> Kurz	LYTHRACEAE	ทำกระดุงเรือ
ตีนเป็ดทราย	<i>Cerbera manyhas</i> L.	APOCYNACEAE	ปลูกประดับ
เตย/ กู-วัค-เบา	<i>Pandanus amaryllifolius</i> Roxb.	PANDANACEAE	ใบ ให้กลิ่นหอม ทำขนม
เตยทะเล/ปู-ฮุด- กะ-มัว-ปา-นัต	<i>Pandanus odoratissimus</i>	PANDANACEAE	ใบ ทำเครื่องจักสาน
เตยหนาม/ ปู-ฮุด-ดา-วุด ชะ- มัว	<i>Pentaspadon velutinus</i> Hook.f.	ANACARDIACEAE	ใบ รมควันไล่ยุง นำมาสานเป็นภาชนะใช้ สอย

แตงกวา/ ติ-ม่อน-ตะ-มิ	<i>Cucumis sativus L.</i>	CUCURBITACEAE	ผล จิมน้ำพริก ใส่แกง ผัด
ถั่วฝักยาว/ กา-จ๊ก- ปา-ยัก	<i>Vigna unguiculata (L.) subsp. Sesquipedalis (L.)</i>	FABACEAE	ฝัก จิมน้ำพริก
ทองหลางน้ำ	<i>Erythrina variegata L.</i>	LEGUMINOSAE- PAPILIONOIDEAE	ต้นใหญ่ใช้ทำเรือ
ทับทิม	<i>Punica granatum L.</i>	PUNICACEAE	ใบ ตำกับข้าวเย็น ใช้โปะผิ ตาปลา
น้อยหน่า/ ปู-ฮุด-นุ-นัง	<i>Annona squamosa L.</i>	ANNONACEAE	ผล รับประทานสุก
นุ่น/ กา-ยู-กา-บุ	<i>Ceiba pentandra (L.) Gaertn.</i>	BOMBACEAE	ทำเป็นไส้หมอน
เนียง/ ปู-ฮุด-ซา-นิง	<i>Archidendron jiringa</i>	LEGUMINOSAE- MIMOSOIDEAE	ผล จิมน้ำพริก
ผักกระเฉด	<i>Neptunia oleracea Lour</i>	LEGUMINOSAE- MIMOSOIDEAE	ต้น ใช้ต้มน้ำดื่ม แก้บวมตามตัว
ผักกาดขาว/ ลู-บ๊ะ	<i>Brassica chinensis (L.) Jusl</i>	BRASSICACEAE	ใบ ผัดต่างๆ
ผักบุ้งทะเล/ อะ-โก-ตะ-ลุย-ตะ- ลุย	<i>Ipomoea pes-caprae (L.) R.Br.</i>	CONVOLVULACEAE	ยางใช้ห้ามเลือด ป้องกันพิษจาก แมงกะพรุนไฟ
ผักหวานบ้าน	<i>Sauropus androgynus Merr.</i>	EUPHORBIACEAE	ยอด ใบอ่อน แกงเลียง จิมน้ำพริก
ผักหวานป่า/ปู- โจ๊ะ-ซี-มา-เนะ	<i>Meliantha suavis Pierre</i>	OPILIACEAE	ใช้ใบอ่อนและยอดต้มกะทิ ผัด หรือ รับประทานสด
ไผ่/ ปู-ฮุด-บู-หฺรุ	<i>Dedrocalamus sp.</i>	GRAMINEAE	ต้น ทำลอบ สานตะกร้า สร้างบ้าน
พญาสัตบรรณ	<i>Alstonia scholaris (L.) R.Br.</i>	APOCYNACEAE	ต้น ต่อเรือ
พลับพลึง	<i>Crinum asiaticum L.</i>	AMARYLLIDACEAE	ใบ นำไปบึ่งไฟ นำมาประคบแก้ ปวดหลัง
พุทธรักษา	<i>Canna indica L.</i>	CANNACEAE	ปลูกประดับ
พลู/ ซี-เร-ฮา	<i>Piper betle</i>	PIPERACEAE	ใบ ใช้ในพิธีกรรม
เพกา	<i>Oroxylum indicum (L.) Kurz.</i>	BIGNONIACEAE	เปลือก ฝนทาแก้บวมตามแขนขา
แพงพวยฝรั่ง	<i>Catharanthus roseus (L.) G. Don</i>	APOCYNACEAE	ราก ต้มน้ำ แก้เบาหวาน แก้พิษ
โพ	<i>Ficus religiosa (L.)</i>	MORACEAE	กินยอด
ไพล/ ยู-เงะ-ตฺรฺย	<i>Zingiber montanum (Koenig) link ex Dietr.</i>	ZINGIBERACEAE	เวลาคนเสียชีวิต เอาหัวมาผ่าน บางกร้อยเป็นเส้นเพื่อไล่สิ่งไม่ดี
มะกรูด	<i>Citrus hystrix DC.</i>	RUTACEAE	ใบ ทำหอมก

			ผล ใช้ในพิธีอาบน้ำมนต์
มะขาม/ อา-ซัป	<i>Tamarindus indica</i> L.	LEGUMINOSAE- CAESALPINIOIDEAE	ใบใช้โประกระหม่อมเด็กเวลาตัวร้อน ต้ม นวดแก้อาการชา
มันสำปะหลัง/ปี- สุต-โตะ-อา-จิ	<i>Manihot esculenta</i> Crantz	EUPHORBIACEAE	ราก ทำขนม
มะกอก/ปู-วะ-กะ- ดู-หนุด	<i>Spondias pinnata</i> (L.f.)Kurz	ANACARDIACEAE	ยอด จิมน้ำพริก
มะขาม	<i>Tamarindus indica</i> (L.)	LEGUMINOSAE- CAESALPINIOIDEAE	ใบ ต้ม นำมาอาบแก้สูกไส
มะนาว	<i>Citrus aurantifolia</i> (Christm.) Swingle	RUTACEAE	ใช้ในพิธีอาบน้ำมนต์
มะม่วง/ มะ-ปรีบ	<i>Mangifera indica</i> L.	ANACARDIACEAE	เปลือกลำต้น ต้มน้ำกินเป็นยาแก้ไข้ แก้โรคคอติด แก้เยื่อปากอักเสบ
มะยม/ปู-สุต-ซัป- มา-ซ้าง	<i>Phyllanthus acidus</i> (L.) Skeels	PHYLLANTHACEAE	ผล ทำน้ำพริกจิมน้ำพริก ใส่แกง ผัด
มะปริง/ บรู-ฮะ-มิ-ยา	<i>Bouea oppositifolia</i> (Roxb. Meisn.	ANACARDIACEAE	ผล รับประทานสุก ใส่น้ำพริก
มะพร้าว/ กรา-เม	<i>Cocos nucifera</i> L.	PALMAE	ใช้ลูกเล็กมาเคี้ยวแล้วโประกระหม่อม เด็กเวลาเป็นไข้
มะม่วงหิมพานต์/ ปู-สุต-ชา-มู	<i>Anacardium occidentale</i> +	ANACARDIACEAE	ใบ เมล็ดเล็กๆ จิมน้ำพริก เปลือก ต้มแก้ปวดท้อง ท้องเสีย
มะระขี้นก	<i>Momordica charantia</i> L.	CUCURBITACEAE	ผล นำมาต้มแก้ปวดเมื่อย
มะรุม/ มู-งัย	<i>Moringa oleifera</i> Lam.	MORINGACEAE	ใบ ใช้สมานแผล/ทำแกง
มะละกอ/ติ-มน- กา-ยู	<i>Carica papaya</i> L.	CARICACEAE	ผล ประกอบอาหาร
มะลิ/บุ-หงา-มะ-ลิ	<i>Jasminum sambac</i> (L.) Aitor	OLEACEAE	ปลูกเป็นไม้ประดับ
มะหาด/ไโปะ-ไโปะ- ปา-ลา	<i>Lepisanthes rubiginosa</i> (Roxb.) Leenh	SAPINDACEAE	ใบอ่อน โประกระหม่อมเด็กเวลาไม่ สบาย
ยอ/ กะ-มะ-ดู-ฮู-ตัด	<i>Morinda citrifolia</i> L.	RUBIACEAE	ยอดอ่อน ทำน้ำพริก ลูก ปรุงยาลูกกลอน แก้โรคเลือด จาง โดยวิธีพอก ใช้กินเพื่อให้ตก เลือด ผสมกับปูนทำสีย้อม
ย่านาง/ ปู-สุต-ยา-มิ-ยะ	<i>Tiliacora triandra</i> (Colebr.) Diels.	MENISPERMACEAE	ใบ ตำละเอียด แก้ไข้ ต้มน้ำนำมาทำยาแก้ไอ หรืออมทั้ง

			ใบ
ระกำ/ กู-มัล	<i>Salacca wallichiana</i> C.Mart.	PALMAE	ต้น ต่อเรือ
รักทะเล	<i>Scaevola taccada</i> (Gaertn.) Roxb.	GOODENIACEAE	แก้หืด หอบ ตัวเหลือง
เลียบ/ บา-โอ	<i>Ficus infectoria</i> Roxb.	MORACEAE	ใบอ่อน ตำนน้ำพริก กินสด แก่น ถูกกับหินลับมีดให้เกิดยาง เอา กำยานรม แล้วนำขนไก่สีดำทา รักษางูสวัด
ว่านทางจรเข้/ ปู-สุด-อี-โกย-บา- ยา	<i>Aloe vera</i> (L.) Blume.f.	ASPHODELACEAE	ห้ามเลือด โปะแผล
สวาด/กี-แร	<i>Caesalpinia bonduc</i> (L.) Roxb	FABACEAE	เป็นยาแก้พยาธิ แก้ท้องอืดในเด็ก
สะตอ	<i>Parkia speciosa</i>	LEGUMINOSAE- MIMOSOIDEAE	ผล จิ้มน้ำพริก
สะเดา/ยัด-เดา	<i>Azadiracchta indica</i> A.Juss.	MELIACEAE	ยอด จิ้มน้ำพริก
สาकु/ปู-สุด-สา-คู	<i>Metroxylon sagu</i> Rottb.	PALMAE	ใบ ใช้มุงหลังคาบ้าน
สาบเสือ	<i>Chromolaena odoratum</i> (L.) R. M. King & H. Rob	COMPOSITAE	ใบ ใช้โปะแผล โปะกระหม่อมเด็ก
หมาก/ ปี-นัง	<i>Areca catechu</i> L.	ARECACEAE	ผล ใช้ในพิธีกรรม
หมุย/ปุ-โจ๊ะ-ชะ- มา-มรีย	<i>Micromelum minutum</i> (G.Forst.) Wight & Arn.	RUTACEAE	ใบ จิ้มน้ำพริก ใส่แกง ไม้สด เผาได้ ยุง
หว่า/ พี	<i>Syzygium cumini</i>	MYRTACEAE	ผล รับประทานได้
หวายลิง/ ฮุย-สะ-นี	<i>Flagellaria indica</i> L.	FLAGELLARIACEAE	ใบ ใช้มุงหลังคาบ้าน
หูกวาง/ ปู-สุด-สี-กา	<i>Terminalia catappa</i> L.	COMBRETACEAE	ลูก รับประทานสด ผ่าเอาข้างใน นำมาทำขนมคล้ายอัลมอนต์ ยอดอ่อน แก้โรคกระเพาะ ต้น ต่อเรือ
หูช้าง/ลอ-ลอ	<i>Macarangagigantea</i> (Rchb.f & Zoll.) Mull .Arg.	EUPHORBIACEAE	ใบ รักษาแผลในปากเวลาร้อนใน
เหรียญ/นู-เน็ก	<i>Parkia timoriana</i> (D.C.) Merr.	FABACEAE	ผล รับประทานสด ผัด ดอง เปลือก เป็นยาสมานแผล ลด น้ำเหลือง
โหระพา	<i>Ocimum basilicum</i> L.	LABIATAE	ทำหอมก

